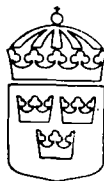

Näringsutskottets betänkande

1986/87:37

om ändringar i lagstiftningen för stads- och landshypoteksinstitutionerna (prop. 1986/87:145)

NU
1986/87:37

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:145 om ändringar i lagstiftningen för stads- och landshypoteksinstitutionerna (finansdepartementet),

dels en motion som har väckts med anledning av denna proposition,

dels proposition 1986/87:12 om ny banklagstiftning (finansdepartementet) i vad avser ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

dels – i motsvarande del – en motion som har väckts med anledning av proposition 1986/87:12.

Sammanfattning

Stadshypotekskassan får sin grundfond ökad med 2 miljarder kronor, och en rad ändringar görs i reglerna för stads- och landshypoteksinstitutionernas verksamhet. Detta är regeringens förslag, som tillstyrks av utskottet. I en reservation (m) godtas grundfondsökningen, medan övriga förslag avstyrks.

Proposition 1986/87:145

Huvudsakligt innehåll

I propositionen föreslås att grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa ökas från 15,5 miljarder kronor till 17,5 miljarder kronor. Kassans upplåningsrätt, som för närvarande uppgår till ca 182,8 miljarder kronor, ökas härigenom med 20 miljarder kronor. Vidare föreslås vissa ändringar i de allmänna bestämmelserna för kassans utlåning till stadshypoteksföreningarna samt i bestämmelserna om omfattningen av kassans likviditetshållning och om tillåtna belåningsändamål.

Sveriges allmänna hypoteksbank föreslås få möjlighet att låna upp medel för kortfristig utlåning. Vidare föreslås att landshypoteksförening skall få godta annan säkerhet än panträtt i fast egendom, så att föreningarnas möjligheter att ge lån till arrendatorer ökas. Slutligen föreslås att 20 § landshypotekslagen, angående hypoteksbankens rätt att ensam låna upp medel mot prioriterade obligationer för finansiering av jordbrukets långsiktiga utveckling, skall upphöra att gälla.

Förslagen avses träda i kraft den 1 juli 1987.

Regeringen föreslår – efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt – att riksdagen

dels antar inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

2. lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar.

dels bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda en garantiförbindelse på 17,5 miljarder kronor att utgöra stadshypotekskassans grundfond i stället för den nuvarande förbindelsen på 15,5 miljarder kronor.

Lagförslagen finns i propositionen på s. 2 f.

Proposition 1986/87:12

I proposition 1986/87:12 föreslås, såvitt här är i fråga, att riksdagen antar ett av lagrådet granskat förslag till lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar.

Lagförslaget, som finns på s. 132 i band 1 av propositionen, innebär endast att orden "centralkassa för jordbrukskredit" på två ställen i den nu gällande lagen byts ut mot "central föreningsbank".

Motioner

Yrkanden

Den motion som har väckts *med anledning av proposition 1986/87:145* är 1986/87:N174 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen

1. avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, utom vad avser 13 §, i enlighet med vad som i motionen anförs.

2. avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående behovet av att kreditmarknadskommittén i ett större perspektiv prövar behovet av förändrade regler för hypoteksinstitutionerna.

Den motion som har väckts *med anledning av proposition 1986/87:12* och behandlas här är

1986/87:121 av Christer Eirefelt m. fl. (fp), vari såvitt här är i fråga yrkas (i delvis) att riksdagen avslår propositionen [i angiven del].

De företag och institutioner som förmedlar långfristiga krediter är uppbyggda på olika sätt, framhålls det i motion 1986/87:N174 (m). Deras möjligheter till kapitalanskaffning skiljer sig åt, liksom deras skattemässiga behandling. Ändringar av reglerna för hypoteksinstitutionernas verksamhet kommer att påverka konkurrensförhållandena.

Vid en avreglering av marknaden är det oundvikligt att vissa marknadsaktörer påverkas negativt, samtidigt som andra kan få förbättrade villkor, säger motionärerna vidare. Det är emellertid, anser de, olämpligt att nu genomföra en rad förändringar beträffande hypoteksinstitutionerna utan att dessa institutioners framtida ställning och verksamhet har blivit ordentligt prövade. Strävan måste vara att skapa konkurrens på lika villkor mellan olika kreditinstitut.

Motionärerna ställer frågan om det på en avreglerad marknad över huvud taget behövs några halvoffentliga mellanhandsinstitut. De långfristiga kreditbehoven borde kunna tillgodoses av vanliga kreditaktiebolag. Det är, menar motionärerna, naturligt att kreditmarknadskommittén bedömer vilka lagregler som skall styra hypoteksinstitutionernas framtida verksamhet.

Motionärerna citerar därefter flera remissyttranden, bl. a. från fullmäktige i riksbanken, vari det riktas kritik mot de tilltänkta lagändringarna. Särskilt vänder sig motionärerna mot förslaget att landhypotekskassorna skulle kunna lämna lån även mot annan säkerhet än panträtt.

Vad gäller den föreslagna ökningen av stadshypotekskassans grundfond varnar motionärerna för att konkurrensen kan bli snedvriden på grund av statsgarantierna. För att verksamheten vid stadshypotekskassan inte skall avbrytas tillstyrker de dock förändringen. De vill emellertid understryka att man snarast bör finna en lösning där staten inte längre är garanterad för stadshypotekskassans och hypoteksbankens upplåningsverksamhet.

Motion 1986/87:N121 (fp) behandlas i sin huvuddel i betänkandet NU 1986/87:36. Yrkandet om avslag på proposition 1986/87:12 har inte vidhållits vid utskottsbehandlingen och saknar numera aktualitet.

Utskottet

Regeringen föreslår i proposition 1986/87:145 en rad ändringar i de lagar som reglerar stads- och landshypoteksinstitutionernas verksamhet.

Beträffande Konungariket Sveriges stadshypotekskassa föreslås först och främst att dess grundfond – som ställs till förfogande i form av en av fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdad garantiförbindelse – skall ökas med 2 miljarder kronor till 17,5 miljarder kronor. Liknande beslut har fattats vid en rad tidigare tillfällen, i takt med att stadshypoteksinstitutionens verksamhet har expanderat. Utskottet tillstyrker regeringens förslag på denna punkt.

Utskottet tillstyrker också den formella ändring i lägen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar som föreslås i proposition 1986/87:12.

De övriga lagändringar som föreslås för stadshypoteksinstitutionens del har följande innebörd. Det nuvarande kravet på fullständig överensstämmel-

se mellan villkoren för stadshypotekskassans upplåning och utlåningen till stadshypoteksföreningarna slopas. Kassan får själv fastställa räntesatsen och återbetalningsvillkoren för lån som lämnas till föreningarna. En bestämmelse om formerna för utbetalning av kassans lån upphävs. Stadshypotekskassan får vidare vissa möjligheter att låna upp medel för framtida behov. Ytterligare belåningsändamål godtas, i det att kassan får möjlighet att i vissa fall lämna lån mot säkerhet i andel i bostadsförening eller aktie i bostadsaktiebolag.

Beträffande landshypoteksinstitutionen innebär ändringsförslagen följande. Sveriges allmänna hypoteksbank får möjlighet att låna upp medel för kortfristig utlåning i avvaktan på att lånen kan placeras om till långfristiga lån. För att landshypoteksföreningarna skall få möjlighet att lämna lån till arrendatorer tillåts de godta annan betryggande säkerhet än panträtt i fast egendom. I fråga om fastställande av räntesats och återbetalningsvillkor får hypoteksbanken samma befogenheter som stadshypotekskassan. Slutligen upphävs dess ensamrätt att ge ut vissa prioriterade obligationer.

Regeringens förslag är på de flesta punkterna grundade på framställningar från hypoteksinstitutionerna. Dessa har önskat ytterligare ändringar. Föredragande statsrådet har dock inte velat medverka till andra ändringar än sådana som framstår som nödvändiga med hänsyn till kreditmarknadens utveckling och som han bedömer inte direkt inverka på konkurrensförhållandena mellan instituten. Han hänvisar till kreditmarknadskommitténs (Fi 1983:06) pågående utredning av olika strukturfrågor på kreditmarknaden och tycks räkna med att hypoteksinstitutionerna kommer att bli föremål för genomgripande förändringar.

Från moderata samlingspartiets sida avvisar man i motion 1986/87:N174 alla ändringsförslag utom det som utskottet inledningsvis har tillstyrkt. Motionärerna efterlyser en helhetsbedömning av de halvoffentliga mellanhandsinstituten på kreditmarknaden och betonar starkt kravet på likvärdiga konkurrensvillkor för olika företag som förmedlar långfristiga krediter. Till sina yrkanden om avslag, helt eller delvis, på de båda lagförslagen fogar motionärerna en begäran att riksdagen med adress till regeringen skall uttala att behovet av ändrade regler för hypoteksinstitutionerna bör prövas i ett vidare perspektiv av kreditmarknadskommittén.

Gemensamt för proposition 1986/87:145 och motion 1986/87:N174 (m) är betonandet av de förändringar som präglar kreditmarknaden och som kan föranleda att hävdvunna institutioner tvingas att radikalt ompröva sin verksamhet. I ett sådant läge kan man antingen avvisa i stort sett alla förslag till ändringar i avvaktan på ett nytt beslutsunderlag eller godta sådana ändringar som kan betecknas som nödvändiga och inte inverkar menligt på konkurrensförhållandena mellan olika institutioner. Motionärerna går på den förra linjen, regeringen på den senare. Utskottet anser att regeringen har givit goda skäl för de förslag till lagändringar som framlägs i propositionen. Denna tillstyrks därför i återstående del, samtidigt som motion 1986/87:N174 (m) avstyrks.

att riksdagen

1. med anledning av propositionerna 1986/87:145 och 1986/87:12, båda i ifrågavarande del, och med avslag på motion 1986/87:N121 yrkande 1 i ifrågavarande del och motion 1986/87:N174 yrkande 1 antar det i proposition 1986/87:145 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar med ändrad lydelse av ingressen och 11 § enligt följande*:

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar¹

dels att i 31 § orden "centralkassa för jordbrukskredit" skall bytas ut mot "central föreningsbank",

dels att 9, 11, 13, 17 och 19 §§ skall ha följande lydelse.

11 § Medel som inflyter till kassan och som denna inte omedelbart använder för att infria sina förbindelser eller för att lämna lån till föreningarna skall göras räntebärande genom insättning hos riksgäldskontoret, bankaktiebolag, sparbanks eller central föreningsbank eller genom placering i statsobligationer eller andra statspapper eller i Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer eller genom utlåning mot betryggande säkerhet av sådana obligationer eller i form av panträtt i fastighet eller i tomträtt eller genom utlåning åt samfällighetsförening.

2. med bifall till proposition 1986/87:145 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1986/87:N174 yrkande 2 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om länshypoteksföreningar,

3. med bifall till proposition 1986/87:145 i ifrågavarande del bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda en garantiförbindelse på 17,5 miljarder kronor att utgöra stadshypotekskassans grundfond i stället för den nuvarande förbindelsen på 15,5 miljarder kronor,

4. avslår motion 1986/87:N174 yrkande 3.

Stockholm den 26 maj 1987

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s), Åke Wictorsson (s), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Gudrun Norberg (fp), Mats Lindberg (s) och Olavi Viitanen (s).

* Förslaget utgör en kombination av motsvarande delar av regeringens båda förslag till lag om ändring i den nu gällande lagen.

¹ Lagen omtryckt 1983:578.

Reservation

Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Regeringen föreslår --- (=utskottet) --- av kreditmarknadskommittén.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att föredragande statsrådet inte har godtagit hypoteksinstitutionernas förslag om ändrade rörelseregler mer än delvis och att han starkt betonar behovet av en samlad översyn av förutsättningarna för mellanhandsinstitutens verksamhet. Tyvärr har han dock inte fullt ut dragit konsekvenserna av sina iakttagelser rörande strukturomvandlingen på kreditmarknaden utan godtagit ett flertal ändringsförslag som bl. a. kan rubba konkurrensförhållandena mellan olika institut. Utskottet kan mot denna bakgrund inte ansluta sig till regeringens förslag utan föreslår att propositionen avslås utom i den del som har berörts inledningsvis. Samtidigt bör riksdagen uttala sig för att behovet av ändrade regler för hypoteksinstitutionerna blir prövat i ett vidare perspektiv genom kreditmarknadskommitténs försorg.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med anledning av propositionerna 1986/87:145 och 1986/87:12, båda i ifrågavarande del, med bifall till motion 1986/87:N174 yrkande 1 och med avslag på motion 1986/87:N121 yrkande 1 i ifrågavarande del antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar*

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar¹

dels att i 11 och 31 §§ orden "centralkassa för jordbrukskredit" skall bytas ut mot "central jordbrukskassa",

dels att 13 § skall ha följande lydelse:

13 § Som grundfond för kassan ställer staten till förfogande en av riksgäldsfullmäktige utfärdad garantiförbindelse på sju och en halv miljarder kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

2. med bifall till motion 1986/87:N174 yrkande 2 avslår proposition 1986/87:145 i vad avser lagförslagen i övrigt.

3. (=utskottet),

4. med bifall till motion 1986/87:N174 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

* Förslaget utgör en kombination av motsvarande delar av regeringens båda förslag till lag om ändring i den nu gällande lagen.

¹ Lagen omtryckt 1983:578.